

**TEORIJE
RJEŠAVANJA
SUKOBA**

UZ TEMU

Problem rješavanja sukoba u suvremenom svijetu već je desetljećima ugledan predmet proučavanja u nizu znanstvenih disciplina (politička teorija, odnosno teorija demokracije, sociologija, socijalna i politička psihologija, teorija organizacije, međunarodno pravo, međunarodni odnosi itd.).

Sve moderne teorije rješavanja sukoba uglavnom se temelje na činjenici da je konflikt sveobuhvatan društveni fenomen i kao takav nužno posreduje različite znanstvene diskurse. Drugim riječima, rješavanje sukoba istražuje se i analizira kroz multidisciplinarni pristup, koji je najprihvatljiviji jer premošćuje razlike između različitih znanstvenih diskursa.

To omogućuje tipologizaciju, pojavnost, analizu uzroka sukoba i njihova rješavanja, odnosno upravljanja sukobima. Poznate su brojne tipologizacije sukoba: međunarodni odnosno međudržavni sukobi kao vanjski, unutarnji i mješoviti, strukturalni i izravni, etnički, teritorijalni, socijalni itd.

U Hrvatskoj nije bilo sustavnog istraživanja sukoba osim na području teorije organizacije, industrijske sociologije i socijalne psihologije.

Agresijom Srbije i Crne Gore na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu nastaje najteži međunarodni regionalni sukob, kojemu je uzrok u velikosrpskoj imperijalnoj ideji. Taj element sukoba u nas je istražen i prikazan u nizu vrijednih istraživačkih projekata. No, preostaje sustavni uvid i analiza metodâ rješavanja sukoba: prevencija, posredovanje, pregovaranje, sublimacija sukoba, redefinicija ciljeva u sukobu, uloga međunarodnih organizacija, mirovnih snaga, bilateralna i multilateralna velikih sila te njihov međuodnos i kontrapozicija.

Stoga i smatram nužnim ukazati na regionalno i međunarodno okruženje, koje doprinosi razumijevanju svih njegovih faza.

Konac 80-ih godina naznačio je dalekosežne strukturalne promjene u međunarodnim odnosima, koje se ogledaju u političkoj, ekonomskoj i ideološkoj krizi identiteta SSSR-a, tj. istočnoeuropskih sustava, te kojih posljedice tek nastaju. Ujedinjenje Njemačke, iscrpljena kontrapozicija, kako politička tako i vojna, između Istoka i Zapada, uloga UN-a, procesi europske integracije i njezine politike sigurnosti, polazne su točke promatranja međunarodne politike.

Bipolarni sustav odnosa dosegno je svoju kulminaciju kroz disperziju popuštanja i dekoncentraciju moći prema periferiji. Time postaju upitni međueuropski odnosi sile i ravnoteže, složeni sustavi komunikacije, proporcije između stvarne moći i stvarne prijetnje, odnosi između sigurnosti i pregovora gube značenje, zaokružuju se pojedinačni vanjskopolitički interesi europskih sila. Na tim strukturalnim odrednicama međunarodne politike profiliraju se novi scenariji, koji su dosad bili u podređenoj ulozi, kroz stare teze o savezništvu ili kao fragmentiranje i konfliktnost. Europska politika operativno se javlja kao čin izbora novih savezništava. Ta politika u odnosu na velikosrpsku agresiju čin je izbora

starih i novih savezništava (Rusija, Francuska, Velika Britanija, Grčka), kao obrazac multilaterale koja se gradi na ovom regionalnom sukobu. To je i scenarij buduće globalne politike moći, u kojem je otvoren prostor za sve igrače u međunarodnoj igri. Zašto je to bilo moguće?

S jedne strane, zbog centrifugalnih tendencija koje su proizvela dva pola kroz proces popuštanja i kriza političkog identiteta Istočne Europe i komunističkog sustava, te, s druge strane, nepostojanja europske strategije sigurnosti, tj. nerazumijevanja posljedica nesigurnosti Srednje i Istočne Europe kao negativnih učinaka hladnog rata. Naime, dok je Zapadna Europa u posljednjih 50 godina postigla ekonomsku, političku i vojnu sigurnost, dakle stabilnost, istodobno nije računala na brojne destabilizirajuće elemente u unutarnjim odnosima i politici istočnoeuropskih zemalja (nepostojanje demokratskih institucija, tržišne ekonomije, pluralizma), jednom riječju – nestabilnost. Kao samostalne i neovisne, te zemlje kreću u cjelovitu transformaciju svojih sustava i međunarodnih odnosa u takvim okolnostima. Posebice je Zapadna Europa zabrinuta za brojne manjine u tim zemljama i sukobe koji nastaju, ali na način nerazumijevanja tih sukoba, njihovih uzroka te nesposobnosti sagledavanja posljedica. Povijesne, kulturne i druge razlike između novonastalih zemalja Zapad nije razmatrao ozbiljno i imao to na umu pri donošenju političkih odluka. U duhu formule Z. Brzezinskog, prema tim zemljama Zapad se ponašao po načelu "nagrade" i "kazne". Nažalost, u modificiranom obliku, unatoč pomoći demokratskim procesima u tim zemljama, to je obrazac današnje politike prema sada samostalnim i neovisnim zemljama. Europa je zaboravila razdoblje svoje povijesti politizacije etniciteta. Zapreke za europsku sigurnost su dvojake: europska društva koja su prošla kroz razdoblja sukoba, ratova, kompromisa, centara moći, ideologija, autoritarizma, u unutrašnjoj i vanjskoj politici još uvijek regeneriraju svoje tradicionalne uloge i sporo mijenjaju matricu međuovisnosti kada su u pitanju novi subjekti međunarodnih odnosa; s druge strane, dezintegracija Istoka i bivše Jugoslavije nosi dvije mogućnosti: stabilnost, jer su zadovoljeni nacionalni interesi i nestabilnost, zbog problema nacionalnih manjina. Kako je Europa posredovala ove dinamičke točke europske regionalne međunarodne krize? Umjesto upravljanja krizom, za što ima uporišta i mehanizme rješavanja sukoba kroz međunarodne organizacije, ona gradi multilateralu, koja sama po sebi nije loša, ali se iskazuje kao centar moći koji posredničku ulogu podređuje vlastitim interesima. Sukob na području bivše Jugoslavije ona rješava na modelu tradicionalne diplomacije: proces – pogađanje; žarište – odnosi moći; cilj – formalni sporazum (kompromis); sudionici – službeni predstavnici strana u sukobu; treća strana – političar ili diplomat; glasnogovornik.

Tekstovi koje donosimo u ovom broju časopisa samo su teorijski dio izlaganja na međunarodnoj konferenciji "Rješavanje sukoba i gradnja mira", koju je organizirala Hrvatska liga za mir (19-21. rujna 1994. u Stubičkim toplicama). To je bio prvi skup u Hrvatskoj na kojemu se znanstveno, stručno i praktično raspravljalo o rješavanju sukoba, uzrocima sukoba, preventivnoj diplomaciji, upravljanju sukobima, metodologiji i tehnikama rješavanja sukoba. Namjera nam je bila, glede aktualnog sukoba, potaknuti našu znanstvenu javnost na cjelovitije istraživanje sukoba, ali i drugih sukoba s kojima se neminovno susreće društvo

u tranziciji, gradeći demokratske institucije i civilno društvo. Pokazalo se da u Hrvatskoj postoji ne samo interes već i konkretni istraživački napori u proučavanju teorije *Conflict Resolution*.

Hrvatsku ligu za mir osnovala su 1991. godine ugledne ličnosti našeg kulturnog, znanstvenog i javnog života (Ivan Supek, Eugen Pusić, Vladimir Knapp, Zvonimir Baletić, Pero Budak, Živko Kustić, o. Jovan Nikolić, Sulejman Mašović, Olga Carević i dr.), želeći promovirati mir i hrvatsku mirotvornu politiku, toleranciju, demokraciju, ljudska prava, europski identitet itd. Liga okuplja sve ljude koji se bore za mir, bez obzira na političko uvjerenje, nacionalnost, vjeru, spol i dr. Osuđuje sve oblike nasilja nad pojedincima, narodima i državama kao metode rješavanja sukoba, suprotstavlja se širenju i izazivanju mržnje. Zalaže se za djelotvorni dijalog i promicanje ideja da povijesne, kulturne i druge raznolikosti naroda, religija i zemalja postanu stvaralačka i poticajna osnova za razvoj demokracije u svijetu i miroljubive međunarodne suradnje. Liga je podržala otpor neprijateljskoj agresiji i nasilju, osudila etničko čišćenje i druge oblike ratnih zločina, prosvjedovala kod međunarodnih organizacija još 1992. za kažnjavanje ratnih zločinaca itd. U svojem programu promiče odgoj za mir, toleranciju i ekumenizam, kulturu mira (istraživanje i promicanje mirotvorne baštine u Hrvatskoj i svijetu), izdavanje knjiga s područja književnosti s antiratnom tematikom i *Conflict Resolution* projekte.

Vesna Prga